

Udskriftsdato: 24. december 2025

KEN nr 9350 af 03/08/2011 (Gældende)

Pressenævnets kendelse i sag nr. 11-70/56

Ministerium: Justitsministeriet

Journalnummer: 11-70/56

Pressenævnets kendelse i sag nr. 11-70/56

Resumé

Det følger af de vejledende regler for god presseskik, at kritik bør udvises over for nyhedskilderne, i særdeleshed når disses udsagn kan være farvet af personlig interesse eller skadevoldende hensigt.

Kanalchef på DR2, Arne Notkin, har tidligere offentligt udtalt sig om [Klager]s journalistiske virke. Dette gav Danmarks Radio anledning til at udvise agtpågivenhed over for Arne Notkins udtalelser, men kan ikke i sig selv medføre, at god presseskik er tilsidesat. Sådan som sagen foreligger oplyst, finder nævnet ikke grundlag for at fastslå, at Danmarks Radio herved ikke har udvist tilstrækkelig kildekritik.

På baggrund af den forudgående korrespondance samt besvarelsen af tilrettelæggerens spørgsmål vedrørende PFLP finder nævnet, at [Klager] som journalist måtte have været klar over, at Danmarks Radio kunne anvende svaret og i øvrigt sætte interviewet i sammenhæng med andres holdninger, herunder klagers eget virke for Danmarks Radio. For så vidt angår Søren Espersens udtalelser, finder Pressenævnet, at Danmarks Radio har handlet inden for redaktørens redigeringsret ved at medtage hans vurderinger. Det fremgår således klart, at disse vurderinger ikke er faktiske oplysninger, og at Søren Espersens udtalelser kan være farvet af det forhold, at han i den pågældende periode som medlem af Folketinget for Dansk Folkeparti støttede den borgerlige regering, og at [Klager] imødegår beskyldningerne.

Tre medlemmer udtaler herefter:

Vi finder imidlertid, at Michael Kristiansens udtalelser er af en sådan karakter, at [Klager] burde have haft lejlighed til at imødegå dem inden offentliggørelse. Dette gælder navnlig udsagnet, at klagers dækning adskilte sig fra andre kanalers nyhedsdækning og derved ikke kunne anses for objektiv. Da Danmarks Radio ikke forelagde [Klager] de konkrete beskyldninger, og da der i øvrigt ikke ses at være sammenhæng mellem Michael Kristiansens udtalelser og [Klager]s svar, udtaler vi kritik. Det gælder, uanset det af udsendelsen fremgår, at Michael Kristiansen var rådgiver for statsminister Anders Fogh Rasmussen.

Ét medlem udtaler:

Jeg finder, at det for seeren fremstår klart, at også Michael Kristiansens udtalelser er vurderinger af [Klager]s journalistiske arbejde og ikke faktiske oplysninger. Dette gælder tillige spørgsmålet, hvorvidt nyhedsdækningen på andre kanaler adskilte sig fra Danmarks Radios og [Klager]s dækning. Det fremgår af udsendelsen, at Michael Kristiansens udtalelser kan være farvet af det forhold, at han i den pågældende periode var en del af den borgerlige regering som rådgiver for Anders Fogh Rasmussen. Da [Klager]s svar på beskyldningerne – omend i overordnet form – fremgår af udsendelsen, finder jeg ikke grundlag for at udtale kritik af Danmarks Radio for ikke at have sikret sig, at [Klager]s svar til de konkrete beskyldninger fremgik af udsendelsen.

Der afsiges kendelse efter stemmeflertallet, og nævnet udtaler kritik vedrørende dette forhold.

[Klager] var indkaldt som ”ekspertvidne” af forsvaret under sagen i Københavns Byret i den såkaldte Fighters & Lovers-sag (Højesterets dom 25. marts 2009, gengivet i U.2009.1453H).

Tre medlemmer udtaler herefter:

Henset til, at klager var indkaldt af forsvaret, og at han i udsendelsen selv oplyste, at han var indkaldt som ekspertvidne, finder vi ikke grundlag for at kritisere Danmarks Radio for omtalen eller billeddækningen.

Ét medlem udtaler:

Jeg finder, at navnlig billeddækningen og særligt henvisningerne Blekingegade-bandens drab på en politimand i Købmagergade går ud over, hvad der i sammenhængen var relevant i forhold til klager. Da dette er krænkende for [Klager], finder jeg grundlag for at kritisere Danmarks Radio for omtalen. Det forhold, at [Klager] var indkaldt som ekspertvidne i den såkaldte Fighters & Lovers-sag, ændrer ikke herpå.

Der afsiges kendelse efter stemmeflertallet, og nævnet udtaler ikke kritik vedrørende dette forhold.

Alle medlemmer udtaler:

De øvrige påklagede forhold giver ikke Pressenævnet anledning til kritik af Danmarks Radio.

Pressenævnet finder, at det af hensyn til nye seere var hensigtsmæssigt, at Danmarks Radio redigerede udsendelsen. Seere af det oprindelige program 3, kan imidlertid ikke forventes på ny at se udsendelsen eller på anden måde blive gjort bekendt med det kritiserede forhold, hvorfor disse seere ikke har fået tilstrækkelig mulighed for at blive opmærksom på forholdet, som derfor – i tillæg til den redigerede udsendelse – burde være bragt som en særskilt nyhed. I medfør af medieansvarslovens § 49 pålægger Pressenævnet herefter den ansvarshavende redaktør af DR2 at offentliggøre et kendelsesresume.

[Klager] har klaget til Pressenævnet over udsendelsesrækken "*Jagten på de røde lejesvende 1-3*", der blev sendt på DR2 henholdsvis den 19. september, 26. september og 3. oktober 2010, idet klager mener, at god presseskik er tilsidesat.

For så vidt angår spørgsmålet om klagens rettidighed henvises til Pressenævnets kendelse af 28. april 2011 i sag nr. 11-70/56, [Klager] og [Person A] mod Danmarks Radio.

1 Sagsfremstilling

Af programteksterne til udsendelsesrækken "*Jagten på de røde lejesvende 1-3*" fremgik følgende:

"Er DR infiltreret af røde lejesvende? Er programmerne farvet af venstreorienterede synspunkter? Og kan vi stole på det verdensbillede, DR har givet os? DR-journalisten Jacob Rosenkrands kulegraver sin egen arbejdsplads og konfronterer i tre udsendelser DRs såkaldte røde lejesvende med deres egne ord og gerninger."

DR2 sendte den 19. september 2010 program 1 i udsendelsesrækken "*Jagten på de røde lejesvende*". Programmet indledtes med en række ældre klip, hvor politikere i forskellige tv-programmer udtaler sig. Af indledningen fremgik bl.a. følgende tv-klip:

Erhard Jacobsen: Danmarks Radios slagside, det er jo ikke noget, vi har fundet på.

Søren Krarup: Programmerne får en uhyggelig slagside.

Bertel Haarder: Man har nogen kæpheste, som man har kørt siden '68, og du sidder med de samme medarbejdere.

Erhard Jacobsen: Man undergraver hele vores borgerlige nationale kultur.

Poul Schlüter: Det ekstremt venstreorienterede synspunkt præger Danmarks Radios udsendelser.

Morten Messerschmidt: Danmarks Radio er ikke ude på at informere, det er ude på at manipulere.

Ralf Pittelkow: Nyhedsindslagene har en meget kraftig slagside.

Anders Fogh Rasmussen: Der er tale om faktuelte forkerte oplysninger, der er videregivet af Danmarks Radio.

Erhard Jacobsen: Danmarks Radios medarbejdere aner ikke noget om, hvad der rører sig ude blandt lyttere og seere overhovedet.

Jacob Rosenkrands, programseriens tilrettelægger, henvendt til kameraet. Der afspilles flere tv-klip ind imellem hans udtalelser: Jeg sidder i DR Byen og graver mig ned i Danmarks Radios historie. Det er min egen arbejdsplads, jeg undersøger, men også en slagmark i de sidste mange års kulturkamp. Jeg vil undersøge, hvorfor DR gør så mange mennesker vrede, og jeg vil opsøge de mennesker, som har givet DR ry for at være et sted for røde lejesvende.

Jeg er opvokset med 70'ernes og 80'ernes monopol tv. Fra Danmarks Radio har jeg erindringsbilleder fra en tid præget af den blodige kamp mellem systemer og ideologier. Senere er det gået op for mig, at jeg tilhører den generation, som Erhard Jacobsen ville redde fra politisk indoktrinering i radio og tv.

Og nu har jeg sat mig for at afprøve de vigtigste anklager i de sidste 40 års debat om DRs programmer. Er det for eksempel rigtigt, at 70'ernes DR var præget venstreorientering og revolutionsromantik? Her på mit kontor vil jeg lade kritikere komme til orde og konfrontere omstridte medarbejdere med egne ord og gerninger i og udenfor DR. Jeg spørger TV-Avisens mangeårige korrespondent [Person A], om han lod sig rive med af kommunistisk propaganda, da han i '75 beskrev Saigons fald som en forløsende befrielse."

Udsendelsen fortsætter med gamle tv-klip og interview med blandt andet Danmarks Radios medarbejdere. I udsendelsen omtales bl.a. Weekendavisens artikel "Terrorismens danske heppekor" af 4. november 1994 skrevet af historiker og debattør Bent Blüdnikow og DR2-kanalchef Arne Notkin. I forlængelse af omtalen fortsatte udsendelsen med følgende:

"[Udsendelsens minutkode 32.00]

Ruth von Sperling, fhv. programmedarbejder i DR, fhv. redaktør for P1s Orientering: Ved du hvad? Det er den mest besynderlige historie, og jeg tror, det er den historie, som har gjort mig mest ondt. Altså, jeg kunne godt sige: Hvad er de egentlig ude på? Tænk en dag så kommer der nogen nye historikere, og de går ned i den der, og så skal mine børnebørn læse, at deres mormor var sådan nærmest en terrorist, ikke? Fordi det, der var det meget, meget, meget ubehagelige i den, der blev bragt i sammenhængen dermed. At vi var Blekingegadebandens klakører. Det er meget, meget stærkt.

Jacob Rosenkrands: Som dokumentation bruger Weekendavisen dette papir med navne på 72 personer, heriblandt de nævnte DR-medarbejdere. Jeg beder flere af dem, som står på listen om en forklaring.

[Person A], fhv. programmedarbejder og korrespondent i DR: Det kunne jeg aldrig skrive under på. Og har aldrig skrevet under på den slags erklæringer, hverken pro-israelske, pro-palæstinensiske, pro-vietnamesiske. Jeg har aldrig været medlem af et politisk parti. Jeg har aldrig ment, at jeg som journalist skulle gå ud og gøre mig til deltager. Det er fuldstændig utænkeligt, at jeg har skrevet under på den her støtteerklæring. Ikke fordi jeg har noget imod palæstinenserne, men fordi jeg ville ikke være en del af det der. Jeg ville have min frihed.

Jacob Rosenkrands: Hvordan er dit navn havnet på den der liste?

[Person A]: Jeg tror nogen i den palæstinensiske Solidaritetsfront. De har bare knaldet nogen navne på. Nogen, der kunne sige noget. Så hvis det var Danmarks Radio, så var det fint. Koplev, [Person A], Sperling, fint. Det er godt. Er der flere?

Jacob Rosenkrands: Så står dit navn her.

Vibeke von Sperling: Ja, så står mit navn dernede. Jeg har aldrig været med til at støtte en indsamling til PFLP.

Jacob Rosenkrands: Det mest kontroversielle ved den solidaritetserklæring med det palæstinensiske folk, som omtales i Weekendavisen, er overskriften ”Ubetinget støtte til PFLP”. Resten af teksten kan Ruth von Sperling godt identificere sig med. [Herefter tilbage i interviewsituationen:] Men selve erklæringen?

Vibeke von Sperling: Selve erklæringen. Altså, ved du hvad? Jeg har ingen. Jeg kan ikke huske det. Jeg kunne sagtens have været med til det, fordi den er i sin form simpelthen helt urban.

Jacob Rosenkrands: Erklæringen handler om den politiske baggrund for palæstinensiske gruppers aktioner, herunder flykapringer og gidseldrab.

[På skærmen vises uddrag af erklæringen. [Klager]s navn fremgår ikke af teksten.]

Bent Blüdnikow, historiker og debattør: Der skal man altså huske, at i den her periode udøvede blandt andet PFLP en terroristisk virksomhed – ikke i Israel eller på Vestbredden - men nok så meget i Europa. Det var hamrende alvorligt og blodigt.

Jacob Rosenkrands: Så du kan ikke dokumentere, at de rent faktisk har skrevet under på formuleringen ”Ubetinget støtte til PFLP”?

Bent Blüdnikow: Nej, men vi kan dokumentere, at teksten med deres navne og ubetingede støtte var lagt ind i diverse tidsskrifter. Der er ikke fuldkomment bevis for, at deres navne ikke blev misbrugt af Palæstinakomiteen, men sandsynligheden taler dog for, at nogen af dem sandsynligvis skrev under. Så lad den stå der og simre, så at sige.”

[Klager] var hverken omtalt i program 1 eller program 2. I indledningen ses interviewstudiets opslags-tavle, hvor der blandt andet hænger billeder af [Klager]. DR2 sendte den 3. oktober 2010 program 3 i udsendelsesrækken. Programmet indledtes som de øvrige to afsnit med en række ældre klip, hvori navnlig borgerlige politikere var kritiske over for Danmarks Radios vinkling af udsendelser og nyheds-dækning. Udsendelsen blev genudsendt i 3. maj 2011. I den forbindelse var udsendelsen redigeret, således at blandt andet udtalelser var bortredigeret. Disse er markeret i teksten.

Af indledningen fremgik følgende den 3. oktober 2010:

”*Jacob Rosenkrands:* Jeg sidder i DR Byen og graver mig ned i Danmarks Radios historie. Det er min egen arbejdsplads, jeg undersøger, men også en slagmark i de sidste mange års kulturkamp.

Jeg har set og lyttet massevis af udsendelser, som har provokeret og skabt vrede – børneprogrammer, TV-Aviser og P1 og indslag fra min egen barndom og ungdom om alt fra Vietnam-krig og kommunisme til dansk politik.

Poul Nyrup Rasmussen (ældre tv-klip): Og jeg siger på gensyn.

Jacob Rosenkrands: På mit kontor har jeg mødt mange af de mennesker, som har givet DR ry for at være et sted for røde lejesvende, og nu nærmer jeg mig nutiden.

Anders Fogh Rasmussen (ældre tv-klip): Vi behøver ikke smagsdommere og eksperter til at bedømme på vore vegne.

Jacob Rosenkrands: Jeg er nået til den borgerlige kulturkamp, som begynder i 2001.

Jens Rohde (V), MEP, fhv. politisk og mediepolitisk ordfører for Venstre (udtaler sig til kamera i nutiden): Der er ingen tvivl om, at DR – ikke bare i toppen af Venstre, men også meget bredt i Venstre – var, at der var en meget kraftig slagside over mod en favorisering af, hvad skal man sige, den røde del af Folketinget.

Søren Espersen (DF), MF, fhv. medlem af DR's bestyrelse: Den stemning, der er og omgiver Danmarks Radio, som man kalder trekanten: Gyldendal, Danmarks Radio og Politiken. En indforståethed om, hvad der er de rigtige holdninger – og i hvert fald, hvad der er de forkerte. Den balance ville jeg gerne have genoprettet.

Klaus Hjort Frederiksen (V), finansminister: Det var et forsøg på at få en ny, hvad skal man sige, ånd, ind i butikken.

Jacob Rosenkrands: Jeg vil konfrontere de personer [der vises billeder af tre personer, heraf [Klager]] i DR, som beskyldninger om politisk skævhed var rettet imod og undersøge, hvordan den borgerlige kulturkamp påvirkede institutionen.

...

[Af skærbilledet fremgår overskriften "[Klager]-syndromet".]

Speak: I marts 2003 begynder det amerikanske bombardement af Saddam Husseins Bagdad. Krigen i Irak er øverst på dagsordenen både i regeringen og Danmarks Radio. Der går ikke mange dage, før parterne er på kant med hinanden. Et af stridspunkterne er mellemøstkorespondent [Klager]. Ifølge statsminister Anders Fogh Rasmussens daværende rådgiver blev [Klager] oplevet som en politisk modstander.

Michael Kristiansen, fhv. rådgiver for Anders Fogh Rasmussen (husker tilbage, udtaler sig i nutiden): Når man så alle andre tv-stationer, havde man oplevelsen af, at det gik egentlig meget godt. Lige indtil man kom over på DR og [Klager]. Så var det kun et spørgsmål om, hvornår det her ville gå fuldstændig i ragnarok.

[Michael Kristiansens udtalelse er bortredigeret i genudsendelsesversionen.]

[Klager], korrespondent (gammelt klip): Det er ligesom om, amerikanerne er nu blevet grebet af deres egen propaganda. Af de der meget vidtløftige påstande, der har været de sidste par dage. De har undervurderet den patriotiske vilje hos irakerne.

[I genudsendelsen var her indklippet følgende:

"Jacob Rosenkrands: Kan du forstå, efter at have set vores lille sammenklip her, at der i toppen af regeringen var ministre, rådgivere, der synes, at du var meget negativ over for amerikanernes rationale for denne her krig? Ja, måske hele ideen med at gå i ind i Irak?

[Klager]: Næ, det kan jeg ikke, fordi jeg kan ikke se andet, end det jeg sagde. Det har undersøgelser og alt muligt andet jo siden vist, at det holdt."

Genudsendelsen fortsatte:]

Michael Kristiansen: Vi har en beslutningsproces i Danmark, som er kontroversiel, og det vil sige, at vi har en regering, som med et snævert mandat går ind i en krig, og det vil sige, at det her er ekstremt svært at dække journalistisk, fordi der er en stor opposition i Danmark, som i virkeligheden er imod det her. [De to følgende sætninger er klippet ud i genudsendelsen.] Og der blev [Klager] i virkeligheden opfattet som værende et klart talerør for dem, der var modstandere af krigen. Det er simpelthen antikrigsreportage, han leverede.

[Klager] (gammelt klip): Jeg har ikke forelagt det for nogen regeringer, men jeg har talt med en del af mine arabiske venner, og når jeg siger, at Danmark officielt er i krig og har erklæret Irak krig, så stirrer de først vantro på mig og derefter, og det må statsministeren undskylde, så slår de ud i høje latter og grin?

Jacob Rosenkrands (nutiden): Du siger på et tidspunkt, at dine arabiske venner griner af statsministeren. Ordene falder lidt anderledes. Hvorfor synes du, det var relevant at viderebringe?

[Klager]: Fordi, det var jo helt enestående, at Danmark for første gang i flere hundrede år erklærer et andet land officiel krig.

Jacob Rosenkrands: Hvilket hensyn tog du til, at det var så følelsesladet hjemme i Danmark, det du rapporterede?

[Klager]: Det tog jeg nok ikke noget hensyn til. Og så kan du spørge: Skal en korrespondent på stedet tage hensyn til hvilke følelser, der raser derhjemme? Måske skulle jeg have formuleret det en anelse anderledes, men jeg mener, det var en væsentlig oplysning at give til danskerne, at man i den arabiske verden ikke forstod den danske handling.

[Klager] (gammelt klip): Krigen kom i gang før end beregnet. Bush har jo længe haft fingeren på aftrækkeren.

Jacob Rosenkrands (nutiden): Måden, [Klager] forvalter sin rolle som mellemstokorrespondent på, får Dansk Folkepartis Søren Espersen til i DRs bestyrelse at kræve ham fyret. Det bliver dog forhindret af nyhedsdirektør Lisbeth Knudsen, som må sætte sin stilling på spil for at undgå afstemning om sagen.

Lisbeth Knudsen (i studiet hos DR2 "Deadline" i 2002 med Søren Espersen): Altså, hvis jeg ikke har levet op til mit ansvar som nyhedsdirektør, og bestyrelsen er enig i dit synspunkt, så er der jo en meget klar løsning på dét.

Søren Espersen, MF, tid. medlem af DRs bestyrelse (DF) (nutiden): [Klager], han har valgt side i Mellemøsten til fordel for palæstinenserne – til fordel for araberne – og har afskrevet Israel og dermed mener jeg ikke, han er egnet til at have som Mellemøsten-korrespondent, hvor han jo har siddet i en menneskealder.

Jacob Rosenkrands (speak): Jeg finder ud af, at der er noget, der hedder [Klager]-syndromet. Udtrykket er blevet brugt af den tidligere chef i DR og TV 2, Jørgen Schleimann, om situationer, hvor en mand dominerer et politisk emne, som [Klager] har gjort med Mellemøsten. I den rolle stilles store krav om at være upartisk.

Jacob Rosenkrands (henvendt til [Klager]): Så hvis jeg forstår dig ret, så siger du, du har ikke valgt side hverken direkte eller indirekte i din dækning af Mellemøsten eller i din dækning af Irak-krigen?

[Klager]: Nej, det mener jeg ikke. Det mener jeg ikke.

Jacob Rosenkrands: Derfor undrer det mig, at [Klager] pludselig i november 2007 [under sagen i 1. instans, Københavns Byrets dom 13. december 2007] omtales som forsvarers vidne i den såkaldte Fighters & Lovers-sag, hvor seks personer senere bliver dømt for terrorstøtte til bl.a. Folkefronten for Palæstinas Befrielse, PFLP.

[Klager]: I første omgang sagde jeg nej, fordi det mente jeg ikke var min opgave. Det var forsvarer, der henvendte sig, og da sagde jeg: Nej, det strider mod min journalistiske etik at gå ind – og jeg vil ikke gå ind på én side. Men så kom de tilbage og sagde, at jeg blev indkaldt som ekspertvidne, og at anklagemyndigheden accepterede eller støttede det også.

Jacob Rosenkrands: Jeg vil gerne vide, hvordan [Klager] kan forene rollen som uafhængig reporter med rollen som sandhedsvidne i en retssag. Især fordi jeg – ud fra mediernes referater – får indtryk af, at han med sine udsagn vælger side til fordel for forsvarers argumentation.

Jacob Rosenkrands (henvendt til [Klager]): Ifølge Ritzaus' referat fra sagen vil du ikke bruge ordet "terror" om den palæstinensiske bevægelse PFLP.

[Klager]: Nej, og det vil jeg fortsat ikke. Jeg har forsøgt - så vidt muligt - at undgå at bruge ordet "terror" i stort set alt, hvad jeg har lavet for Danmarks Radio i de sidste 40 år, fordi jeg opfatter det som et belastet udtryk, der i mange tilfælde mere dækker over følelser og propaganda og spin.

Jacob Rosenkrands: PFLP er, som du ved, på EU's terrorliste. Er det uberettiget, mener du?

[Klager]: I den store historiske sammenhæng, ja. Fordi, hvad stiller man op? Det var også noget af det, der indgik i retssagen. Hvad stiller man op med stater, der bruger terror? Kalder vi dem terrorstater? Nej.

[Der vises blandt andet klip med billeder af fly med påskriften PFLP og bevæbnede personer (angiveligt en flykapring) samt klip fra efterforskningen af Blekingegadebandens drab på politibetjenten i Købmagergade.]

Jacob Rosenkrands (speak): PFLP stod i 60'erne og 70'erne bag adskillige flykapringer og mord og er herhjemme kendt for sit samarbejde med Blekingegadebanden. Siden er de voldelige aktioner neddroset, men på denne side af årtusindeskiftet har PFLP bl.a. taget ansvar for drabet på en israelsk minister og et selvmordsbombeangreb i Tel Aviv med tre dræbte og over 30 sårede.

Jacob Rosenkrands: Når du ikke vil bruge ordet "terror" om PFLP, og når du siger, at.

[Klager]: Jeg kalder da heller ikke Israel for en terrorstat.

Jacob Rosenkrands: Men jeg spørger lige igen. Når du ikke vil bruge ordet "terror" om PFLP, og når du siger, PFLP burde måske ikke være på EU's terrorliste, er det så ikke også at vælge side i en meget ophedet debat?

[Klager]: Jo, men det er jo også at vælge side - kan du så sige med den samme logik, som du fremlægger - *ikke* at kalde Israel en terrorstat, men bare Israel.

Jacob Rosenkrands: Ifølge et andet referat fra sagen om Fighters and Lovers, der har du sagt, at du mener, at PFLP fører en legitim modstandskamp. Stemmer det overens med, hvad du mener?

[Klager]: Jeg kan altså ikke huske, at jeg skulle have sagt sådan, og fordi der har stået noget i en avis, det behøver det ikke være rigtigt af.

[Følgende tekst fremgår af skærbilledet: *[Klager]* mener, at PFLP fører en legitim modstandskamp.]

Jacob Rosenkrands: Jeg har denne her artikel fra Dagbladet Arbejderen, og selvfølgelig vil der være en udskrift fra selve sagen, så vi kan eftertjekke det.

[Klager]: Men, hvis jeg har brugt udtrykket, og det vil jeg langt fra udelukke, at det er en legitim frihedskamp. Det indebærer ikke en godkendelse af de midler. Og her tænker jeg selvfølgelig på terroren.

Jacob Rosenkrands: Og det kommer du lidt ind på, faktisk. Hvis du kigger i referatet her. Så er du citeret her for at sige: "PFLP angriber det israelske militær og bosættere, og det går nogle gange ud over civile, men det er svært at sætte sig til dommer over". Citat slut. Hvorfor mener du ikke, man kan fordømme sådan noget?

[Klager]: Det er ikke min opgave at fordømme. Det er min opgave at rapportere, ikke at fordømme.

Jacob Rosenkrands: Heller ikke metoder, der koster civile liv? Det er det, der snakkes om her.

[Klager]: Jamen, jeg mener altså ikke, det referat er præcist, men skidt nu med det. Nej, det ligger ikke i min opgave at tage stilling til, om terror skal fordømmes eller ej.

Jacob Rosenkrands: Men så spørger jeg igen. Er det ikke også en slags stillingtagen i en tid, hvor der er bred konsensus i hvert fald i det politiske Danmark om, at sådan noget skal fordømmes?

[Klager]: Nej, fordi, hvis der overhovedet er bred konsensus om at fordømme i Danmark, ja, så må det jo stå for deres regning. Altså de, der fordømmer. Det bliver det hverken rigtigere eller for den sags skyld mere forkert af.

[Af skærbilledet fremgår overskriften "Kære Jørgen".]

Jacob Rosenkrands: Få dage inde i Irak-krigen modtager DRs bestyrelsesformand, Jørgen Kleener, en mail fra den mand, der har udpeget ham, kulturminister Brian Mikkelsen. Mailen, som Kleener viser til sin generaldirektør, indeholder en hård kritik af DRs dækning af krigen.

Christian Nissen, fhv. generaldirektør i DR: Altså, det, at man flere gange på et regeringsmøde både under morgenkaffen, som der står i mailen, og senere på mødet havde det her problem oppe, at DR var alt for kritisk mod regeringen og invasionen i Irak, det er trods alt tankevækkende. Altså, at det er blevet regeringsspørgsmål.

Jacob Rosenkrands (læser op, mens brudstykker af tekst fremgår af skærbilledet): Det hedder blandt andet, at *[Klager]* er "ekstrem i sine udtryk mod koalitionen". Udenrigsministeren citeres for at mene, at man "burde privatisere DR", som et andet sted i mailen kaldes "antiregeringen". Til sidst skriver kulturministeren, at han mener, "problemet lå hos Lisbeth Knudsen". Mailen er et eksempel på, hvad tidligere chefer i Danmarks Radio kalder et urimeligt pres fra regeringen og dens støtter.

[Af skærbilledet fremgår teksten "m.v.h. Brian".]

...

[Af skærbilledet fremhæves citatet: Livet er en kamp, hvor det vigtigste er at vinde.]

Jacob Rosenkrands: I min undersøgelse af Danmarks Radio nærmer jeg mig nutiden. Jeg har mødt nogen af DRs argeste kritikere og mange af de profiler, der er blevet kaldet De røde lejesvende. Og personlig kan jeg godt have min tvivl, om debatten nogensinde vil dø ud.

Jacob Rosenkrands: Kritikere vil hæfte sig ved, at DR1 indtil for nylig havde en studievært med fortid hos Socialistisk Dagblad. Her er en chef, som er tidligere ungkommunist. Her får en P1 journalist Cavling-prisen for at bide den borgerlige regering i haserne, og der er stadig stor forskel på, hvordan vi medarbejdere håndterer public service-forpligtelsen. Alligevel fornemmer jeg, at noget er forandret i Danmarks Radio efter, at profiler som Egon Clausen, [Klager], Lisbeth Knudsen og Christian Nissen er forsvundet. Jeg beslutter mig for at invitere min øverste chef, Kenneth Plummer, op på mit kontor til en snak om værdier og principper. Ud fra, hvad jeg læser, hører og ser, har jeg fået det indtryk at den nye generaldirektør er en helt anden mand end sin forgænger Nissen, der var rundet af 68-studenteroprøret. At han snarere er præget af Handelshøjskole og yuppie-kultur.

Kenneth Plummer, (daværende) generaldirektør i DR: Jeg ser en yuppie som én, der i 80'erne gik meget i byen og levede et overfladisk liv. Nej, det har jeg aldrig gjort. Sådan har jeg aldrig levet mit liv."

Programserien blev genudsendt den 3. maj 2011, hvor Danmarks Radio havde redigeret programmet, der nu indledtes med følgende:

"*Jacob Rosenkrands:* Jagten på de røde lejesvende handler om DR som politisk kampplads. Serien skabte gevaldig debat første gang, den blev sendt. På DRs hjemmeside har seere skrevet mere end 600 debatindlæg. Og på Politikens top ti over årets debatter kom programmet ind på en 7. plads.

Som tilrettelægger er jeg blevet beskyldt for at bedrive "heksejagt" og lave "STASI-agtige interviews". Andre har kaldt det "kritisk og fair journalistik af fineste art."

Det har været heftigt at være i offentlighedens søgelys, men jeg hilser debatten velkommen. Min holdning er, at journalister – som alle andre med magt – bør tåle, at andre stiller kritiske spørgsmål til deres arbejde.

Nogle har misopfattet Jagten på de røde lejesvende som en undersøgelse af DRs samlede programvirksomhed. Det er det ikke. Det har ikke været et mål at dømme, om DR er rød, lyserød eller blå.

Serien bygger på udvalgte eksempler, hvor programmer og medarbejdere i DR er blevet kritiseret for politisk slagside. Sager, som har været omdiskuteret i datidens Råd, i pressen eller blandt lyttere og seere. Som de fleste andre journalister har jeg interesseret mig for stærke personligheder og konfliktstof – i mindre grad for den daglige rugbrødsjournalistik.

Jeg ser på DR med kritikernes briller. Mange af mine spørgsmål har før været rejst af mennesker, der er utilfredse med DR. Fra Erhard Jacobsen i 70'erne til Anders Fogh Rasmussen i nullerne. Jeg har ikke taget stilling til, om kritikken er berettiget. Men de medvirkende DR-profiler har haft god taletid og får chancen for at forklare sig.

Det mest usædvanlige ved min udsendelse er måske, at spørgsmålene er rettet mod journalister. Jeg synes, de giver tankevækkende svar. Men døm selv og god fornøjelse."

Af indstillingen af 1. februar 2011 fra Danmarks Radios Lytternes og Seernes Redaktør fremgår bl.a. følgende:

"[side 10]

Manglende mulighed for at svare på alvorlige beskyldninger

...

Udsendelsen [program 3] videregiver således her en række anklager, som kan betragtes som skadelige og agtelsesforringende for [Klager], der netop angribes på sin faglige viden og journalistiske integritet. Selvom den hårde kritik er central for hele afsnittet om "[Klager]-syndromet", får [Klager] reelt ikke

mulighed for at forsvare sig på dette punkt. [Klager] forklarer, at han i interviewet ikke fik forelagt [Michael] Kristiansens udtalelser, men at han afviste den pågældende form for kritik med en række konkrete argumenter. Disse er imidlertid udeladt af udsendelsen.

[side 14]

Fighters & Lovers-sagen og fremstillingen af [Klager]s holdning til terror

...

Det er da ganske rigtigt også på dette punkt i udsendelsen, at [Klager] får lejlighed til at forklare sig. Det er imidlertid redigeret på en måde, der bekræfter, at neutralitet ikke har været et mål, og at tingene er set fra kritikernes udgangspunkt. Tilrettelæggeren henviser til en udlægning i bladet "Arbejderen" og ikke til retsbogen, der givet et andet indtryk. Retsbogen viser, at [Klager] var indkaldt som ekspertvidne af forsvaret, og at han i retten bl.a. bekræftede, at der fra PFLP's (og Israels) side er udført vold mod sagesløse."

2 Parternes synspunkter

2.1 [Klager]s synspunkter

[Klager] har anført, at klagen navnlig angår programseriens udsendelse 3, der er skadelig og krænkende for klager som uafhængig journalist.

DR2's kanalchef, Arne Notkin, har gennem 26 år har forsøgt at fremhæve de samme påstande og forkerte oplysninger som udsendelse 1 omhandler, og han har været vidende om, at påstandene byggede på et falsum. De færdige programmer blev udleveret til offentligheden fire dage før visningen på DR2. Andre medvirkende protesterede omgående (i avisindlæg) mod udsendelse 1.

Det er klagers opfattelse, at fremgangsmåden med punktnedslag ikke fritager Danmarks Radio for kravet om korrekthed, men snarere skærper det. En dokumentarudsendelse fritager heller ikke for korrekthedskravet, fordi man kalder den for en debat. Det ville indebære, at man kan sigte hvem som helst for en hvilken som helst forbrydelse og tage en debat om spørgsmålet.

[Klager] har anført, at han accepterede at medvirke til programmer, der skulle undersøge, om der var hold i diverse anklager om, at Danmarks Radio i lange perioder havde været præget af venstreorientering. Klager viste sig imidlertid selv at være under anklage. Først ved udsendelsen af programmerne oplyste de programansvarlige, at målet ikke længere var en undersøgelse af Danmarks Radios programvirksomhed, men en ikke-neutral debatskabende udsendelse.

Forelæggelse

Michael Kristiansen anklager [Klager] ved hjælp af faktisk forkerte og kontrollerbare oplysninger for ensidighed i dækningen af Irak-krigen. Klagers svar på anklagen er ikke medtaget i udsendelsen. Danmarks Radio har medgivet, at det var en uhensigtsmæssig disposition.

Søren Espersen, DFs udenrigspolitiske ordfører, der flere gange har tilkendegivet en holdning til fordel for Israel, og som har krævet [Klager] afskediget, siger: "[Klager] har valgt side i Mellemøsten til fordel for palæstinenserne – til fordel for araberne – og har afskrevet Israel, og dermed mener jeg ikke, han er egnet til at være Mellemøsten-korrespondent, hvor han jo har siddet i en menneskealder." Påstanden er ukorrekt og professionelt krænkende, ligesom klager ikke fik lejlighed til at forsvare sig.

Angrebene i udsendelsen er kun delvist blevet forelagt inden offentliggørelse. Nogle af beskyldningerne blev bragt, selv om de blev tilbagevist, andre uden at klager fik lejlighed til at besvare dem.

Interview-optagelserne fandt sted et halvt år før, udsendelserne blev vist, og gav således tilrettelæggeren god tid til at afprøve korrektheden i anklagerne og indsigelserne. Tilrettelæggeren må undervejs i processen have været bevidst om, at beskyldningerne ikke kunne holde. Dette burde have ført til, at de ikke blev bragt.

Danmarks Radio har medgivet, at det i udsendelse 3 burde have været gjort klart, hvad der var faktiske oplysninger, og hvad der er kommentarer og spekulationer.

Fighters & Lovers-sagen

Tilrettelægger Jacob Rosenkrands beklikker indkaldelsen af klager som ekspertvidne til ”Fighters and Lovers-sagen” i Københavns Byret. Klager var ikke oplyst om, at denne del skulle indgå i udsendelserne.

Både indkaldelsen og vidneudsagnet bruges til støtte for, at klager skulle have optrådt ensidigt til fordel for PFLP og kaldes ”forsvarets vidne”. Det fremstår som tilrettelæggerens anklage på baggrund af et mediereferat, som han blev gjort opmærksom på, var ukorrekt, og som han af samme grund ville kontrollere med retsprotokollen, der ifølge Seernes og Lytternes Redaktør giver et andet billede end tilrettelæggerens fremstilling. Retsprotokollen tjekkes imidlertid ikke, og passagerne er ledsaget af en billedside af truende PFLP-guerillaer. Billedsiden udgør en selvstændig anklage om terrorstøtte helt frem til Blekingegadebandens drab af en politimand i Købmagergade. De direkte og indirekte beskyldninger om at være PFLP-støtte eller –sympatisør er stærkt agtelsesforringende.

[Klager] har endelig anført, at Danmarks Radio ikke indhentede samtykke til at genudsende programmerne. Dette til trods for, at der verserede en klagesag. På dr.dk var den oprindelige version tilgængelig uden den nye introduktion. Introduktionen har i øvrigt en ny præmis om, at udsendelsen også indeholder forhold ”uden for DR”. Der er i den forbindelse henvist til Pressenævnets kendelse af 24. maj 2011 i sag nr. 11-70/66.

2.2 Danmarks Radios synspunkter

Danmarks Radio har anført, at programserien ikke forsøger at bevise, hvorvidt Danmarks Radio formåede at balancere sin dækning i en meget politiseret periode i Danmark. Programserien forsøger at starte en diskussion om journalistens rolle, og hvordan de – berettiget eller uberettiget – bliver anvendt af forskellige politiske grupperinger. Dette formål forsøges opnået ved en række punktnedslag, hvor konkrete anklager undersøges og præsenteres for dem, som de oprindeligt bliver rettet imod.

I første afsnit rettes fokus på påstande om venstreorientering i børne- og ungdomsudsendelserne og revolutionsromantisk blandt medarbejdere. I andet afsnit er fokus især de borgerlige debattørers påstande om, at chefer og medarbejdere i Danmarks Radio støttede totalitære systemer.

[Klager] medvirkede i tredje afsnit, som primært fokuserede på Danmarks Radios rolle i Fogh-regeringens værdikamp, og hvor blandt andet borgerlige politikere kritiserede Danmarks Radio for at være ensidig i sin dækning af Irak-krigen.

Redaktionelt blev det valgt, at kultur- og værdikampen under Fogh-regeringen blev skildret ved interviews af på den ene side de fremtrædende kritikere og på den anden side profiler fra Danmarks Radio. Præmissen var således at tage kritikernes udgangspunkt og gennem interviews få de kritiseredes kommentarer til deres ageren. Formålet var at belyse, hvorvidt kritikken af Danmarks Radio og dets medarbejdere er berettiget. Dette blev præciseret yderligere ved genudsendelsen den 3. maj 2011.

Danmarks Radio har anført, at der ikke kan rejses berettiget tvivl om Arne Notkins integritet, blot fordi han i 1994 var forfatter til Weekendavisens artikel ”Terrorismens danske heppekor”. Arne Notkin har som kanalchef det endelige udsendelsesansvar, men har ikke truffet redaktionelle beslutninger omkring programmernes indhold eller været involveret i deres tilblivelse.

Forelæggelse

[Klager] er blevet interviewet to gange. I første omgang blev han interviewet til baggrund som mangeårig medarbejder, herunder chef for TV-Avisen. Under dette interview spurgte Jacob Rosenkrands til den kritiske debat, der var omkring [Klager] under Irak-krigen og henviste til en artikel i Jyllands-Posten i 1997. I artiklen blev klager nævnt som værende partisk under dækningen af krigen. [Klager] fik efterfølgende artiklen udleveret. Journalisten henvendte sig senere til klager med ønsket om at interviewe ham til kamera, hvilket [Klager] accepterede. Jacob Rosenkrands skrev bl.a. følgende forud for interviewet:

”Jeg regner med, at vi skal tale om din oplevelse af kritikken fra regering og DF og kritikken af dig for bl.a. at være ”anti-amerikansk” og ”pro-arabisk”...”

[Klager] gjorde opmærksom på, at han kun var øjenvidne. Klager må have været bekendt med, at interviewet også ville omhandle kritiske vinkler af klager som korrespondent. I månederne efter interviewet gav klager heller ikke udtryk for utilfredshed med interview-stilen.

Hovedpunktet i Michael Kristiansens kritiske udtalelser er, at [Klager]s rapportering fra Irak-krigen var kritisk over for det forhold, at Danmark var gået ind i krigen.

Michael Kristiansens gengivelse af opfattelsen i dele af regeringen står ikke uimodsagt i programmet. Klager bliver bedt om at forholde sig til, at dele af regeringen var af den opfattelse, at klager var unødigt negativ i tonen over for regeringen og i rationalet med krigen i Irak. Dette, uanset [Klager] ikke bliver forelagt de konkrete udtalelser, der falder ved interviewet med Michael Kristiansen nogle uger efter interviewet med ham. Han gør netop gældende, at det var relevant at rapportere, at der fra arabisk side ikke var forståelse for Danmarks krigsfølelse.

Danmarks Radio har erkendt, at Michael Kristiansens udtalelser burde have været forelagt [Klager], da der er tale om faktiske oplysninger. I forbindelse med genudsendelsen er Michael Kristiansens udtalelser derfor redigeret, så der bringes en sekvens, hvor han ikke direkte henviser til [Klager].

[Klager] forholder sig i udsendelsen til Søren Espersens udtalelse om, at han har ”valgt side”. Jacob Rosenkrands spørger således klager om dette, hvilket [Klager] afviser. Det vil skabe en negativ præcedens for journalistikken i praksis, såfremt udtalelser – som dem Søren Espersen og Michael Kristiansen kommer med – ikke kan anvendes uden at have været forelagt i sin konkrete ordlyd. I praksis er det kutyme, at en part bliver forelagt andre parter kritik i form af et referat eller en case og ikke nødvendigvis de konkrete udtalelser.

Det fremgår af udsendelsen, at daværende nyhedschef, Lisbeth Knudsen, tog [Klager] i forsvar, og at bestyrelsen afstod fra at følge op på kritikken. Der er derved balance mellem ”angreb” og ”forsvar”.

Danmarks Radio tilkendegav ved svar af 10. december 2010, at det havde været hensigtsmæssigt, at der direkte efter Søren Espersens udtalelse var klippet til [Klager]s svar herpå. Det medfører dog ikke, at det er i strid med god presseskik redaktionelt at have valgt anderledes.

Fighters & Lovers-sagen

Klager blev forud for interviewet orienteret om, at han ville blive spurgt til kritikken om, at han var ”anti-amerikansk” og ”pro-arabisk”. Da han under interviewet ikke afviste at besvare spørgsmål angående sin deltagelse som vidne i *Fighters & Lovers-sagen*, men fortsatte interviewet, er det Danmarks Radios opfattelse, at klager accepterede, at også denne sekvens indgik i programmets materiale. I dele af medie billedet blev [Klager] omtalt som forsvarets vidne, og han får lejlighed til at forklare sin rolle som vidne.

Danmarks Radio har endelig afvist, at redigeringen er manipulerende, og fastholdt, at udsendelsen holder sig inden for mediets redigerings- og vinklingsret.

3 Pressenævnets begrundelse og afgørelse:

I sagens behandling har følgende nævnsmedlemmer deltaget: Axel Kierkegaard, Jan Kristensen, Lene Sarup og John Meinert Jacobsen.

Det følger af de vejledende regler for god presseskik, at kritik bør udvises over for nyhedskilderne, i særdeleshed når disses udsagn kan være farvet af personlig interesse eller skadevoldende hensigt.

Kanalchef på DR2, Arne Notkin, har tidligere offentligt udtalt sig om [Klager]s journalistiske virke. Dette gav Danmarks Radio anledning til at udvise agtpågivenhed over for Arne Notkins udtalelser, men kan ikke i sig selv medføre, at god presseskik er tilsidesat. Sådan som sagen foreligger oplyst, finder nævnet ikke grundlag for at fastslå, at Danmarks Radio herved ikke har udvist tilstrækkelig kildekritik.

På baggrund af den forudgående korrespondance samt besvarelsen af tilrettelæggerens spørgsmål vedrørende PFLP finder nævnet, at [Klager] som journalist måtte have været klar over, at Danmarks Radio kunne anvende svaret og i øvrigt sætte interviewet i sammenhæng med andres holdninger, herunder klagers eget virke for Danmarks Radio. For så vidt angår Søren Espersens udtalelser, finder Pressenævnet, at Danmarks Radio har handlet inden for redaktørens redigeringsret ved at medtage hans vurderinger. Det fremgår således klart, at disse vurderinger ikke er faktiske oplysninger, og at Søren Espersens udtalelser kan være farvet af det forhold, at han i den pågældende periode som medlem af Folketinget for Dansk Folkeparti støttede den borgerlige regering, og at [Klager] imødegår beskyldningerne.

Tre medlemmer – Axel Kierkegaard, Lene Sarup og John Meinert Jacobsen – udtaler herefter:

Vi finder imidlertid, at Michael Kristiansens udtalelser er af en sådan karakter, at [Klager] burde have haft lejlighed til at imødegå dem inden offentliggørelse. Dette gælder navnlig udsagnet, at klagers dækning adskilte sig fra andre kanalers nyhedsdækning og derved ikke kunne anses for objektiv. Da Danmarks Radio ikke forelagde [Klager] de konkrete beskyldninger, og da der i øvrigt ikke ses at være sammenhæng mellem Michael Kristiansens udtalelser og [Klager]s svar, udtaler vi kritik. Det gælder, uanset det af udsendelsen fremgår, at Michael Kristiansen var rådgiver for statsminister Anders Fogh Rasmussen.

Ét medlem – Jan Kristensen – udtaler:

Jeg finder, at det for seeren fremstår klart, at også Michael Kristiansens udtalelser er vurderinger af [Klager]s journalistiske arbejde og ikke faktiske oplysninger. Dette gælder tillige spørgsmålet, hvorvidt nyhedsdækningen på andre kanaler adskilte sig fra Danmarks Radios og [Klager]s dækning. Det fremgår af udsendelsen, at Michael Kristiansens udtalelser kan være farvet af det forhold, at han i den pågældende periode var en del af den borgerlige regering som rådgiver for Anders Fogh Rasmussen. Da [Klager]s svar på beskyldningerne – omend i overordnet form – fremgår af udsendelsen, finder jeg ikke grundlag for at udtale kritik af Danmarks Radio for ikke at have sikret sig, at [Klager]s svar til de konkrete beskyldninger fremgik af udsendelsen.

Der afsiges kendelse efter stemmeflertallet, og nævnet udtaler kritik vedrørende dette forhold.

[Klager] var indkaldt som ”ekspertvidne” af forsvaret under sagen i Københavns Byret i den såkaldte Fighters & Lovers-sag (Højesterets dom 25. marts 2009, gengivet i U.2009.1453H).

Tre medlemmer – Axel Kierkegaard, Lene Sarup og Jan Kristensen – udtaler herefter:

Henset til, at klager var indkaldt af forsvaret, og at han i udsendelsen selv oplyste, at han var indkaldt som ekspertvidne, finder vi ikke grundlag for at kritisere Danmarks Radio for omtalen eller billeddækningen.

Ét medlem – John Meinert Jacobsen – udtaler:

Jeg finder, at navnlig billeddækningen og særligt henvisningerne Blekingegade-bandens drab på en politimand i Købmagergade går ud over, hvad der i sammenhængen var relevant i forhold til klager. Da dette er krænkende for [Klager], finder jeg grundlag for at kritisere Danmarks Radio for omtalen. Det forhold, at [Klager] var indkaldt som ekspertvidne i den såkaldte Fighters & Lovers-sag, ændrer ikke herpå.

Der afsiges kendelse efter stemmeflertallet, og nævnet udtaler ikke kritik vedrørende dette forhold.

Alle medlemmer udtaler:

De øvrige påklagede forhold giver ikke Pressenævnet anledning til kritik af Danmarks Radio.

Pressenævnet finder, at det af hensyn til nye seere var hensigtsmæssigt, at Danmarks Radio redigerede udsendelsen. Seere af det oprindelige program 3, kan imidlertid ikke forventes på ny at se udsendelsen eller på anden måde blive gjort bekendt med det kritiserede forhold, hvorfor disse seere ikke har fået tilstrækkelig mulighed for at blive opmærksom på forholdet, som derfor – i tillæg til den redigerede

udsendelse – burde være bragt som en særskilt nyhed. I medfør af medieansvarslovens § 49 pålægger Pressenævnet herefter den ansvarshavende redaktør af DR2 at offentliggøre følgende:

”Speak: I oktober 2010 bragte DR2 udsendelsesrækken ”Jagten på de røde lejesvende 1-3”.

Udsendelsen ville afdække, om DRs programmer i de sidste 40 år har været farvet af venstreorienterede synspunkter.

I udsendelsen blev en række af DRs tidligere medarbejdere beskyldt for sådanne synspunkter.

Tidligere udenrigskorrespondent, [Klager], blev blandt andet beskyldt for at have lavet antikrigsreportage i sin dækning af Irak-krigen, og at Danmarks Radios dækning derved adskilte sig fra andre kanalers nyhedsdækning.

[Klager] har klaget til Pressenævnet over ikke at have fået lejlighed til at imødegå beskyldningerne, som han finder uden hold i virkeligheden.

Pressenævnet har udtalt kritik af Danmarks Radio for ikke at give [Klager] mulighed for at imødegå beskyldningerne i fornødent omfang. Hans svar fremgik ikke af udsendelsen.

Danmarks Radio har derfor tilsidesat god presseskik.

Hele kendelsen fra Pressenævnet kan læses på nævnets hjemmeside: pressenaevnet.dk.”

Afgjort den 3. august 2011